

L'atemptat del 1987 a Hipercor, el del 1991 a Vic i l'assassinat d'Ernest Lluch el 2000 van anar restant suport a ETA fins a esdevenir residual.

Hipercor 1987: punt d'inflexió

“En la societat catalana hi ha un abans i un després d'Hipercor, l'atemptat que va cometre ETA en aquest centre comercial de Barcelona el 19 de juny del 1987, que va tenir un efecte irreversible”, opina l'historiador Joan B. Culla. Aquell dia, un cotxe bomba va explotar al segon soterrani del centre comercial, situat a l'avinguda Meridiana, en un barri obrer, i va causar la mort a 15 persones i ferides a 38 més. Segons Joan B. Culla, “el nacionalisme basc havia exercit abans, des de final dels anys 60, una fascinació entre els sectors més radicals del nacionalisme català”, que va arribar al punt culminant a les eleccions europees del 10 de juny del 1987, les primeres en què els

catalans van poder votar els seus representants al Parlament Europeu. La circumscripció electoral europea era única per a tot l'estat espanyol i Herri Batasuna va aconseguir un total de 367.000 vots, dels quals 39.692 els va collir a Catalunya i 53.410 als Països Catalans. “Fins i tot polítics que anys més tard foren consellers del Govern de la Generalitat van donar suport el 1987 a aquella candidatura d'HB”, recorda Joan B. Culla. Molts catalans tenen present encara actes electorals multitudinaris de suport a HB com el que es va dur a terme al Frontó Colom de la Rambla de Barcelona, ple de gom a gom, amb protagonisme destacat del Moviment de Defensa de la Terra. Nou dies després del gran resultat electoral

del 87, va tenir lloc l'atemptat d'Hipercor, que va fer caure els vots a HB al Principat fins a 15.427 el 1989 i al mínim de 4.481 el 1994. L'endemà d'Hipercor, el qui aleshores era president de la Generalitat, Jordi Pujol, va declarar: “Cal no oblidar que a les darreres eleccions hi va haver 39.000 vots per a Herri Batasuna a Catalunya, que són una vergonya. Aquests vots han estat recompensats de manera macabra.” El dia 22 va tenir lloc una gran manifestació al centre de Barcelona amb la participació de centenars de milers de persones, que es va dir que era la més multitudinària des de la famosa manifestació de l'11 de setembre del 1977. Van encapçalar-la dues pancartes: l'una deia “Per la convivència

19 de juny del 1987. Un cotxe bomba d'ETA al soterrani de l'Hipercor Meridiana de Barcelona fa 15 morts i 38 ferits.

Autoritats catalanes, basques i espanyoles a la manifestació de rebuig a ETA, arran de l'atemptat del 21 de novembre del 2000, en què fou assassinat Ernest Lluch, defensor del diàleg.

en pau i llibertat, Catalunya rebutja el terrorisme” i l'altra, “Cooperació ciutadana contra el terrorisme”. Hi va haver moltes banderes catalanes i alguna d'espanyola, però cap de basca, i va transcórrer de manera pacífica amb l'excepció feta dels incidents causats per diversos membres de la ultradretana Cedade, que van provocar els manifestants cridant que el socialisme i l'independentisme eren la mateixa cosa que el terrorisme. Hi va haver intercanvi de cops, fins que els ultres van ser convidats a marxar per la Guàrdia Urbana. Fonts d'aquest cos van calcular que el total de manifestants era de 750.000. La manifestació havia estat convocada pels partits polítics amb representació al Parlament com a repulsa contra l'atemptat, i s'hi va poder veure una representació dels familiars de les víctimes. Va encapçalat la marxa, entre més personalitats, el president de la Generalitat, Jordi Pujol, el president del Parlament, Miquel Coll Alentorn, l'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall i el ministre de Cultura, Javier Solana. La manifestació va acabar al voltant de les 10 del vespre a la plaça de Catalunya, on l'actriu Núria Espert va llegir davant els concentrats la resolució contra el terrorisme aprovada el mes de març d'aquell any pel Parlament. A més, durant tot el dia, la crida dels sindicats a fer una aturada de cinc minuts com a repulsa contra l'atemptat va tenir un seguiment massiu. El portaveu del govern espanyol i

ministre de Cultura va declarar en el transcurs d'una reunió amb els directors dels principals mitjans catalans: “La resposta de la societat catalana i les declaracions de Pujol em semblen espectacularment positives.” El president de la Generalitat va insistir en la “necessitat de la cooperació ciutadana contra el terrorisme”. Joan B. Culla explica que “durant aquells anys encara hi va haver qui va voler justificar ETA des de Catalunya, amb arguments com ara que s'havia avisat de la col·locació de la bomba i les forces de seguretat no en van fer cas, però el fet cert és que aquell atemptat va tenir un impacte brutal”.

1991-2000: de Vic a Ernest Lluch. El 1991 va arribar un altre atemptat històric. Va ser el 29 de maig a Vic. En aquella ocasió, va consistir en l'explosió d'un cotxe bomba introduït prèviament a la casa caserna de la Guàrdia Civil, que va ocasionar deu morts –cinc dels quals eren menors d'edat– i 44 ferits, la majoria civils. Mesos abans, el desembre del 1990, ETA ja havia assassinat sis policies a Sabadell. La celebració, l'any següent, dels Jocs Olímpics a Barcelona va posar Catalunya en el punt de mira de l'organització armada. “Un dels tres etarres que va participar en l'atemptat va ser Joan Carles Monteagudo, ex-militant de Terra Lliure, que s'havia integrat a ETA”, subratlla Joan B. Culla. Després de l'atemptat de Vic

la policia espanyola i la Guàrdia Civil van activar un gran dispositiu destinat a trobar l'escamot, que va culminar amb la localització dels seus tres integrants en un xalet de Lliçà de Munt. Segons fonts policiaques, tots es van negar a lliurar-se a la Guàrdia Civil i hi va haver un tiroteig en què va morir Jon Félix Erezuma Uriarte i Joan Carles Monteagudo, mentre que Juan José Zubietta Zubeldia va ser detingut i un guàrdia civil va resultar ferit en un braç. La major part de la societat catalana estava molt il·lusionada amb la celebració dels jocs i no estava disposada a permetre que res ni ningú interferís en el seu èxit.

El 21 de novembre del 2000 va ser el dia “del cop de gràcia, la rematada final, per a la gent que encara justificava ETA a Catalunya”, en paraules de Joan B. Culla. Aquell dia era assassinat el polític socialista català Ernest Lluch al garatge de casa seva, i la commoció per la seva mort va ser enorme. “L'assassinat tenia una gran significació”, afirma, perquè Lluch, que havia estat ministre de Sanitat i Consum en el primer govern de Felipe González del 1982 al 1986, va acabar situant-se a favor del diàleg per aconseguir la pau a Euskadi. Fora de Catalunya era molt estimat no tan sols a Euskadi, sinó també al País Valencià, perquè durant uns quants anys va ensenyar a la Universitat de València i va ser, a més, un dels ponents del primer Congrés d'Història del País Valencià. Dos dies després de la seva mort, centenars de milers de catalans van sortir al carrer de la capital per a manifestar-se sota el lema “Catalunya per la pau, ETA no”. Va ser el dia en què la periodista Gemma Nierga, encarregada de llegir el manifest, va pronunciar la famosa frase, adreçada als polítics: “Vostès que poden, dialoguin!”, que tan poc va agradar al president espanyol d'aleshores, José María Aznar, que va recórrer el passeig de Gràcia al costat del president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, el president basc, Juan José Ibarretxe, i el secretari general del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero. Onze anys després d'aquella manifestació, i 24 després d'Hipercor, ETA diu que ho deixa.

Oriol Ballester